

OVEREEN

KATHOLIEKE VERENIGING VOOR OECUMENE
ATHANASIUS & WILLIBRORD

HET GELOOF DELEN

FILIOQUE? EN TOCH!

Overweging bij deze kwestie
van Herwi Rikhof

METROPOLIET ATHENAGORAS PECKSTADT OVER DE OECUMENE

Interview door Geert van Dartel

INVLOED VAN HET OOSTEN OP DE WERELDKERK

Peter Nissen over Nicea

WAT BETEKEN'T 'HET GELOOF DELEN'?

Oosters-Christelijke visie door
Alfons Brüning

A photograph of Metropoliet Athenagoras Peckstadt, a high-ranking Orthodox cleric, standing in front of a wall with religious paintings. He is wearing a black cassock, a black kamilavki (skufia) with a gold cross, and a large ornate gold chain with a medallion. Behind him are two large framed portraits of bearded men in clerical robes, and to his right is a smaller icon of the Virgin Mary and Christ Child.

IN HET SPOOR VAN PATRIARCH ATHENAGORAS

INTERVIEW MET METROPOLIET ATHENAGORAS PECKSTADT

Op 5 januari 1964 vond in Jeruzalem de historische ontmoeting plaats tussen patriarch Athenagoras en paus Paulus VI. Deze ontmoeting markeerde het begin van dialoog en toenadering tussen de Orthodoxe en Rooms-katholieke Kerk. Metropoliet Athenagoras Peckstadt (1962) schreef in een terugblik op deze ontmoeting: “Zestig jaar na de historische ontmoeting in Jeruzalem kunnen we alleen maar in herinnering roepen dat patriarch Athenagoras tijdens zijn hele pontificaat nooit ophield liefde en begrip te verkondigen en te bidden voor een verenigde Kerk, een Kerk die vernieuwd is, een Kerk die oprijzend uit de hedendaagse kerkelijke chaos, het christelijk volk in staat zou stellen elkaar te ontmoeten in de gemeenschappelijke kelk van communio. Het is echter duidelijk dat de oecumene – helaas – niet meer dezelfde impact heeft als in de jaren na deze historische ontmoeting.”

Deze inspirerende, maar ook relativerende terugblik was aanleiding voor dit interview met metropoliet Athenagoras, die sinds 2013 als metropoliet van België en als exarch van Nederland en Luxemburg, leidinggeeft aan de Orthodoxe Kerk in de Benelux. Ingegeven door de actualiteit spreken we eerst over de situatie van christenen in het Midden-Oosten na de machtswisseling in Syrië.

“Het is droevig om te zien hoeveel christenen de laatste decennia hun landen al ontvlucht zijn. En ja, Assad was een onmenselijk iemand en hoe eigenaardig ook, men zegt dat hij christenen beschermde. We weten niet hoe de situatie zich nu zal ontwikkelen. In Brussel hebben we een Arabisch-talige orthodoxe parochie. Ook heb ik contacten met bisschoppen in Syrië. Met enkelen

van hen heb ik samen gestudeerd in Thessaloniki. De situatie van christenen in het Midden-Oosten is niet gemakkelijk. Er wordt druk op hen uitgeoefend om te vertrekken, maar zij zijn er langer dan moslims. Damascus is de bakermat van het christendom.”

Tegenover de benarde positie van de christelijke minderheden in het Midden-Oosten staat de groei van de Orthodoxe Kerk in Nederland. Nederlandse kranten berichtten daar onlangs over. Ziet u die toenemende interesse in de Orthodoxe Kerk onder jonge mensen ook en hebt u daar een verklaring voor?

“Uiteraard zie ik dat ook. Binnen mijn aartsbisdom dat zich uitstrekt over België, Nederland en Luxemburg kennen we het principe dat iemand die wil toetreden tot de Orthodoxe Kerk dat in een persoonlijke brief aan de metropoliet motiveert. Nodig is ook de ondersteuning van de priester van de parochie waar deze persoon zich heeft aangemeld. De meeste jongeren komen uit gezinnen waar nooit over God gesproken werd. Als ze gedoopt waren, gingen ze ook niet naar de kerk. We spreken over jongeren in de leeftijd van 18 tot 30 jaar.

U moet weten dat de Orthodoxe Kerk niet actief werft. We doen niet aan proselitisme zoals bepaalde andere christelijke kerken dat wel doen. Het fenomeen dat wij nu ervaren is inderdaad merkwaardig en groeit snel aan. Mensen in onze maatschappij worden volledig opgenomen in de golf van secularisatie en zijn onverschillig ten opzichte van de kerk. Kinderen uit die gezinnen gaan nu op zoek en doen een soort van vergelijkend onderzoek. Ze gaan in verschillende kerken kijken. Online verzamelen ze informatie en

volgen ze ook onderricht. Het is zeker ook de beleving van de liturgie die jonge mensen aantrekt. Niet zozeer de oppositie tegen de Westerse cultuur, wat bij in sommige gevallen ook een rol kan spelen. Er kan ook een verlangen naar zekerheid, helderheid en vooral naar waarheid en betrouwbaarheid meespelen. Daarom is een zekere voorzichtigheid geboden en een goede voorbereiding van belang. Je moet kunnen onderscheiden of het standvastige mensen zijn."

Aanleiding voor dit interview was de historische ontmoeting tussen patriarch Athenagoras en paus Paulus VI in januari 1964 in Jeruzalem. Sindsdien is er in de verhouding tussen orthodoxen en katholieken veel gebeurd. De dialoog kent pieken en dalen. Hoe kijkt u terug op die hele ontwikkeling?

"Over de figuur van patriarch Athenagoras, wiens naam ik draag, heb ik vaak gesproken. In 1969 ondernamen wij met ons gezin een reis naar Constantinopel. Ik was pas zeven jaar. Mijn vader, die toen nog net geen priester was, wilde de grote patriarch ontmoeten. We kwamen aan in Fanar waar het oecumenisch patriarchaat gevestigd is, maar er was geen patriarch te bespeuren. Maar er was een metropoliet die ons zei: 'Ga morgen heel vroeg naar het eiland Heybeliada of Chalki. Daar zul je de patriarch ontmoeten, hij zal daar zijn voor de liturgie.' We zijn daar de volgende dag in alle vroegte naartoe gegaan. De liturgie was al bezig. Er was een priester en een diaken. De diaken was Bartholomeüs. En na een tijdje, op het einde van de liturgie, kwam langs de zijdeur patriarch Athenagoras uit het heiligdom. En hij vroeg in keurig Frans onmiddellijk: 'Waar zijn de Belgen?' Men had hem gebeld dat de Belgen naar Chalki zouden komen.

Sindsdien is het contact voortgezet vooral met Bartholomeüs, die snel daarna een grote ontwikkeling doormaakte. In 1972 overleed patriarch Athenagoras. Hij werd opgevolgd door Dimitrios. Bartholomeüs werd directeur van het patriarchaal bureau en 1973 werd hij benoemd tot metropoliet van Philadelphia. In 1991 volgde hij Dimitrios op als aartsbisschop van Constantinopel en oecumenisch patriarch.

Vanaf de tweede helft van de jaren tachtig ben ik vaker naar Constantinopel gegaan. Ik studeerde rechten, maar na een zwaar verkeersongeval besloot ik te veranderen van koers. Ik wilde me verdiepen in het kerkelijk leven om eventueel een dienaar te worden in Christus' Kerk. Bartholomeüs zei me: 'Als je dat echt wilt, dan moet je theologie studeren'. Hij heeft voor een studiebeurs gezorgd en heeft tegen me gezegd: 'Als je ooit gewijd wordt, dan kom ik jou wijden in Brussel'. En zo is

het ook gegaan. Bartholomeüs heeft me de naam toevertrouwd van Athenagoras, omdat hij wist hoezeer mijn vader vol bewondering was voor die figuur. Mijn vader kwam van een rooms-katholieke achtergrond, maar het ideaal van de eenheid van christenen altijd zeer genegen geweest.

In zijn toespraak bij mijn wijding zei patriarch Bartholomeüs: 'Kijk, jij komt vanuit België, je bent orthodox, maar je kent ook onze broeders en zusters van de Katholieke Kerk en de andere christelijke kerken, omdat je hier bent opgegroeid. Bij het overlijden van patriarch Athenagoras zei paus Paulus VI dat hij een erfdeel nalaat. Dat erfdeel is de zoektocht naar de zichtbare eenheid van de christelijke kerken. Ik moedig jou aan om daar ook een bijdrage aan te leveren en de naam Athenagoras waardig te zijn.'"

In 2025 staat de herdenking van het eerste oecumenische concilie van Nicea op de agenda. Wat betekent die herdenking voor de Orthodoxe Kerk voor uw aartsbisdom?

"Nicea was voor de hele christenheid een belangrijk concilie. Daar kreeg de oecumenische synodaliteit voor het eerst vorm. Het concilie probeerde een einde aan de ketterij van het arianisme en heeft de eerste aanzet gegeven tot het formuleren van de geloofsbelijdenis. Verder werden er nog enkele andere belangrijke besluiten genomen zoals de manier van berekening van de datum van Pasen. Helaas wordt Pasen vandaag niet door alle christenen op dezelfde dag gevierd. Degenen die eronder lijden zijn degenen die hier leven en de oude kalender volgen.

Natuurlijk zullen we orthodoxen ook aanmoedigen om deel te nemen aan de oecumenische dienst die op 14 juni in Gouda gehouden wordt. Laten we hopen dat de herdenking van het Concilie van Nicea de band tussen christenen zal versterken."

Tekst: Drs. Geert van Dartel. Lid van het Hoofdbestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene, bestuursvoorzitter van het Instituut voor Oosters Christendom en voorzitter van de Raad van Kerken in Nederland.

Dit is een ingekorte versie van het interview met metropoliet Athenagoras dat eerder verscheen op de website Platform Oosters Christendom van het IvOC.

De Heilige Drie-eenheid, St. Nicolaaskerk te Helvoirt

Het was tegen de afspraken: de toevoeging door de kerk in het Westen van 'en van de Zoon' in het gedeelte over de heilige Geest in de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel. In de vaak moeizame relaties tussen de kerk in Oost en West heeft deze kwestie een belangrijke rol gespeeld en die toevoeging wordt nog steeds als een barrière gezien in de hedendaagse oecumenische gesprekken. De Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Eenheid der Christenen heeft een poging gedaan om de (wederzijdse) misverstanden op te lossen, maar of deze 'gezaghebbende interpretatie' ook werkelijk gewerkt heeft, is niet echt duidelijk. In deze korte bijdrage over het *Filioque* kan ik niet nader ingaan op deze historische of oecumenische kanten, maar wil ik proberen iets te zeggen over het reële probleem dat onder deze kwestie speelt. Ik zal aandacht geven aan de spirituele en de systematisch-theologische kant van deze zaak.

De spirituele kant

Lex orandi lex credendi. Dit oude adagium helpt hier niet, tenminste als we de liturgie van Pinksteren als bron nemen. Als eerste lezing wordt elk jaar het verhaal van de vurige tongen en het spreken in talen uit Handelingen 2 gelezen. Maar doordat het verhaal gecoupeerd wordt, wordt het wezenlijk meerduidige van dit gebeuren gereduceerd tot iets eenduidigs. Het Pinkstergebeuren eindigt in de liturgie met verwondering over de grote daden van God. Maar in de Schrift worden na de verbazing over grote daden van God nog twee reacties genoemd: onbegrip en spot. Het Schriftverhaal komt daarmee dicht bij de werkelijkheid en bij een probleem, dat breder is dan iets puurs binnenkerkelijks. Zoals elk historisch gebeuren is de bestorming van het Capitool (6 januari 2021) heel verschillend beoordeeld. Bij de bestorming werden kruisen megedragen en banieren met 'Jezus redt' (vgl. Dieu le veult bij de kruistochten). De aanwezigheid van deze geloofselementen versterkt die verschillende interpretaties. Precies die meerduidigheid van historische gebeurtenissen en de gelovige elementen in die duiding wijst op het reële probleem waar het *Filioque* een antwoord op wil geven: het onderscheiden der geesten. Is elke vorm van enthousiasme werk van de heilige Geest?

Een vraag die alleen maar dringender wordt als het ook als zodanig gepresenteerd wordt. Voor een christen is een noodzakelijk criterium bij het zoeken naar een antwoord op deze vraag een band met het leven, sterven en verrijzen van Jezus Christus. De heilige Geest is de Geest die Jezus bezielde. De heilige Geest kan geen andere zijn. Dit leidt tot overwegingen van systematisch theologische aard.

De systematisch theologische kant

In de renaissance van de Triniteitstheologie die de laatste decennia heeft plaats gevonden, zijn twee ontwikkelingen aan te wijzen die nauw betrokken zijn op deze spirituele kwestie. Allereerst is er een groeiende aandacht voor de zog. Geest-Christologie: een benadering waarin het verhaal van de doop van Jezus - het enige Trinitaire verhaal in de Schrift - centraal staat. Het is een correctie op de vaak eenzijdige benadering van de relatie tussen Jezus en de Geest: hij zendt niet alleen de Geest, hij ontvangt ook de Geest. Door de zalving met de Geest is hij de Christus. Vervolgens wordt gewezen op een belangrijk gegeven dat in de klassieke theologie van de Triniteit weliswaar genoemd wordt, maar niet altijd voldoende uitgewerkt is. Er zijn twee zendingen die geschiedenis tot een heilsgeschiedenis maken: de (zichtbare) zending van de Zoon en de (onzichtbare) zending van de Geest. Het gaat daarbij niet alleen om aandacht voor de zending van de Geest te vragen - die is vaak onderbelicht - maar ook om de verhouding tussen die twee zendingen aan de orde te stellen. In de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel is aandacht te vinden voor de zending van de Geest. Dat die zending een zending van de heilige Geest is, is de bijdrage van het concilie van Constantinopel. Maar de verhouding tussen die twee zendingen wordt in de geloofsbelijdenis niet ter sprake gebracht. Zoals gezegd is het *Filioque* een antwoord op die belangrijke vraag. In plaats van het *Filioque* te verwijderen, zoals in oecumenische kringen wel gesuggereerd wordt, zou het beter zijn een *Spirituque* toe te voegen. Misschien hoeft dat niet, maar dan moet wel de diepte van 'ontvangen van de heilige Geest' helder zijn.

Tekst: Prof. dr. Herwi Rikhof. Emeritus hoogleraar systematische theologie aan Tilburg University en pastor van de Cenakelkerk te Heilig Landstichting.

ZOUT VAN DE WERELD

WAT BETEKENT 'GELOOF DELEN'? EEN OOSTERS-CHRISTELIJKE VISIE

Wat is geloof? En nader gevraagd, hoe moet "geloof" worden opgevat om het op een zinvolle manier te kunnen delen? Als wij daar goed over nadenken, zijn hier ook meer fundamentele kwesties van een Christelijk getuigenis en zelfs van de diepere zin van een Christelijke missie aangeraakt. Het is in een dergelijke context misschien goed om even buiten het traditionele kader van Christelijke auteurs te kijken.

De Duitse sociaalfilosoof van joodse afkomst Erich Fromm schreef: Geloof is niet gewoon het instemmen met een frase, een dogmatisch systeem of iets dergelijks. Het is ook geenszins het geloof in bepaalde autoriteiten, of in de macht en de politiek. Het is veeleer een houding. "Geloof is een karaktertrek die de hele persoonlijkheid overheerst, niet het geloof in iets bepaalds." Hij gaat door met voorbeelden, van onder meer een wetenschapper, die zijn onderzoek niet begint met een stapel data, maar met een (redelijk) visioen. Dat kan een visioen zijn van mijzelf of van een ander.

Volgens Paulus is geloof een deugd, naast hoop en liefde. Het zijn dergelijke deugden die de christenen, minstens volgens het ideaal daarachter, tot "het zout van de wereld" maken. Zo lezen wij het bij Mattheüs 5:13: "U bent als zout voor de wereld. Maar als het zout zijn kracht verliest, hoe moet je het dan smaak geven? Waar is het dan nog goed voor, behalve om weggegooid en door de mensen vertrapt te worden?" Het kan immers ook misgaan. De orthodoxe theoloog Alexander Schmemmann maakte hierover een redelijk nuchter overkomende, bijna teleurgestelde opmerking: "In de liturgie hebben wij het elke zondag over het 'zout van de wereld.' Maar uiteindelijk komt het toch neer op een kop thee aan de tafel in de eetzaal." Schmemmann is in het Christelijk Oosten een van de grote voorstanders van de zogenaamde liturgische theologie. Deze plaatst de liturgie in relatie tot de dingen in de wereld (brood en graan, wijn en druiven, aarde en water), en tevens in de relatie van de gelovige met God en de medemens.

Later, door theologen zoals de recent overleden bisschop van Albanië, Anastasios (Yannoulatos) en de Roemeense theoloog Ion Bria, werd Schmemmann's inzet verder ontwikkeld tot een theologie van de "liturgie na de liturgie."

Schmemmann schreef begin jaren zestig van de vorige eeuw zijn hoofdgedachtes neer in een boek getiteld "voor het leven van de wereld". Dezelfde titel heeft, na een aantal tussenstappen inzake "liturgie na de liturgie", ook een meer recent lang document over een Orthodoxe sociale leer, gepubliceerd op initiatief van de oecumenische patriarch Bartholomeus in 2020. De passages hierin beginnen altijd met een citaat uit de Goddelijke liturgie, en hebben het dan over de relaties tussen mensen in de wereld, over de politiek en sociale rechtvaardigheid, en over de relatie met de schepping.

De ontstemde opmerking van Schmemmann komt uit een tekst met de titel "Kan men als beschaafde mens een christen zijn?" Wat blijft van alle gewoontes van de "beschaafde", welvarende christenen over in tijden van crisis – misschien zoals de onze? Ook in de liturgische visie is geloof toch vooral een karaktertrek en een deugd, die er minder op uit is om anderen van bepaalde theologische 'waarheden' te overtuigen, maar hen benadert met een houding van geloof, hoop, en liefde. De Oekraïense theoloog Myhajlo Dymyd noemde juist dit de "traditionele waarden" van het Christendom – anders dan de moraliserende collecties van vermeende waarden, die wij momenteel vaak tegenkomen. In Oekraïne is er op dit moment veel gelegenheid om deze deugden te praktiseren, en te midden van alle leed en verdriet brengen veel christenen deze deugden op indrukwekkende wijze in de praktijk. Lukt dat ons, als Westerse, beschaafde christenen, ook? Misschien was Schmemmann te negatief, en misschien is ook bij ons inmiddels de tijd van een rustig en zelfvoldaan bestaan voorbij, vervangen door signalen van crisis.

Terug naar de inleidende vraag: Wat kan "geloof delen" dan betekenen? In de liturgische visie betreft het een houding tegenover elkaar en de wereld, en een liefdevolle relatie met de medemens. Het boek van Erich Fromm, waaruit het citaat was genomen, heeft trouwens de titel "Die Kunst des Liebens" – in Nederlands gewoon: "Liefhebben".

Tekst: Prof. dr. Alfons Brüning, Directeur Instituut voor Oosters Christendom (IvOC) aan de RU Nijmegen en Bijzonder hoogleraar Oosters Christendom, Mensenrechten, Vredesopbouw, PThU Utrecht.

HEEFT HET CONCILIE VAN NICEA DE WERELDKERK MEER 'OOSTERS' GEMAAKT?

Concilie van Nicea, Fresco in Salone Sistino, Vaticaan.

In het jaar 325 vond in het zomerpaleis van keizer Constantijn in Nicea, het huidige Iznik in het noordwesten van Turkije, de eerste kerkvergadering of synode plaats waarbij christelijke gemeenten uit alle windhoeken van de wereld vertegenwoordigd waren: het eerste oecumenische Concilie van Nicea. Van dit concilie is helaas geen verslag bewaard gebleven. De meest uitgebreide bron is de levensbeschrijving van keizer Constantijn die Eusebius van Caesarea schreef na het overlijden van de keizer in 337. Hij zegt dat er zo'n 250 bisschoppen aanwezig waren en verder ook priesters, diakens en acolieten. Maar wie dat waren en waar zij vandaan kwamen, weten we niet zeker. Er zijn wel deelnemerslijsten van het Concilie van Nicea, maar die zijn allemaal van latere datum.

Wat wel duidelijk is, is dat er een sterk overwicht was van bisschoppen en deelnemers uit het oosten. Uit de verspreide bronnen duiken maar zes of zeven namen op van deelnemers uit het Latijnse deel van de wereldkerk. De bisschop van Rome, paus Silvester I (paus van 314 tot 335), kon wegens zijn zwakke gezondheid niet aanwezig zijn en stuurde daarom twee priesters, Vitus en Vincentius. Heeft het overwicht van vertegenwoordigers uit het oosten van het Romeinse Rijk, en zelfs van daarbuiten (Armenië, Perzië), ertoe geleid dat de wereldkerk door Nicea een meer 'oosters' karakter heeft gekregen? Wordt de geloofsbelijdenis, waarvan de concilievaarders in Nicea het begin maakten en die door het volgende oecumenische concilie, dat van Constantinopel in 381, werd voltooid, ingrijpend gekenmerkt door een oosterse

theologie? Ik denk dat het antwoord ontkennend kan zijn. Ik beperk mij tot twee belangrijke thema's van het concilie: de paasdatum en de geloofsbelijdenis.

Er waren in de vroege kerk twee manieren om de dag te bepalen waarop christenen Pasen vieren. De ene traditie wilde aansluiten bij de dag van het joodse Pesach, de veertiende van de joodse maand Nisan, ongeacht op welke weekdag die zou vallen. De andere traditie was van mening dat Pasen als zelfstandige feestdag altijd op een zondag gevierd moest worden, want christenen vieren eigenlijk elke zondag Pasen.

Het interessante is nu dat de eerste traditie het meest verbreid was in het oosten van de christelijke wereld en de tweede in het westen. De eerste paaspreek die ons is overgeleverd is die van Melito, die rond 180 bisschop was van Sardes of Sardis, een verdwenen stad in het westen van Turkije. Uit die preek blijkt dat daar Pasen op dezelfde dag werd gevierd als het joodse Pesach. In de tweede helft van de tweede eeuw was er een polemiek tussen bisschop Polycarpus van Smyrna en bisschop Anicetus van Rome over de paasdatum. Anicetus verdedigde de Romeinse praktijk om Pasen altijd op een zondag te vieren. Een opvolger van Anicetus, paus Victor, bisschop van Rome tussen 189 en 198, verklaarde de viering van Pasen op een zondag tot de enig geldige praktijk. Ondanks het overwicht van oosterse deelnemers koos het Concilie van Nicea in 325 juist voor de westerse praktijk: Pasen moet gevierd worden op de zondag na de eerste volle maan van de lente.

Er wordt vaak beweerd dat die keuze de kloof tussen christenen en joden verdiept zou hebben. De brief waarin keizer Constantijn de regeling rond de paasdatum aankondigde, bevat inderdaad venijnige uitlatingen in de richting van het jodendom. Maar dat was ook het geval in de paashomilie van Melito van Sardes, die voor de paasviering juist wel aansloot bij de datum van het joodse Pesach. De kloof tussen joden en christenen was er, hoe pijnlijk ook, al vóór de keuze van het concilie.

Ook inzake de geloofsbelijdenis maakte het Concilie van Nicea een eigen, autonome keuze. De geloofsbelijdenis, zoals gezegd nog onaf en dus nog 'work in progress', beklemtoonde twee zaken: God is de schepper van alle dingen, zichtbaar en onzichtbaar, en de schepping is dus goed, anders dan bepaalde gnostische stromingen in het vroege christendom beweerden, en de Zoon en de Vader zijn één in wezen. Over de Geest wordt slechts in één zin gesproken, en daarmee eindigt de belijdenis van Nicea. De discussie over de verhouding van Jezus tot de Vader was de grote theologische kwestie van Nicea: Is de Zoon 'gelijkend op' de Vader of is Hij 'van hetzelfde wezen' als de Vader. Ook in deze kwestie koos het concilie niet voor een typisch oosterse positie. In het oosten zowel als in het westen van de christelijke wereld waren beide opvattingen ver-

“DE GELOOFS- BELIJDENIS (...) IS DE BASIS DIE WIJ MET ELKAAR DELEN.”

tegenwoordigd. Aan het hof van de keizer vond de opvatting steun dat de Zoon het eerste schepsel is, wel likkend op de Vader, maar niet wezensgelijk. Het concilie koos, ofschoon bijeengeroepen door de keizer, niet voor deze theologie, die door de priester Arius in Alexandrië was verkondigd. Helaas trok de keizer zich al spoedig na het concilie niets van deze keuze aan en ging hij de opvatting van Arius weer steunen; Arius zelf mocht in triomf uit zijn ballingschap terugkeren.

De oppositie tegen de theologie van Arius kwam uit oost en west. Zijn twee belangrijkste tegenstanders tijdens het concilie waren Athanasius, de latere patriarch van Alexandrië, die als diaken en secretaris van zijn bisschop aanwezig was, en een van de weinige westerse deelnemers: bisschop Ossius of Hosius van Cordoba. Ossius was een ijverig verdediger van de wezensgelijkheid van Vader en Zoon: in Gods handelen kan er geen verdeeldheid zijn. Het verlossende handelen van Vader en Zoon is één en daarom zijn ook Vader en Zoon één. Het pleidooi van bisschop Ossius was zo sterk dat er kerkhistorici zijn die vermoeden dat hij de eigenlijke genius en wellicht zelfs de initiatiefnemer achter het Concilie van Nicea was.

Hoe het ook zij, het Concilie van Nicea formuleerde in zijn belijdenis enkele fundamenteën van het geloof die christenen in Oost en West met elkaar verbinden, tot de dag van vandaag. In moderne oecumenische zin zou je de geloofsbelijdenis kunnen lezen als een consensustekst: dit is de basis die wij met elkaar delen en die de ruimte openlaat voor uiteenlopende theologische uitwerkingen.

Tekst: Prof. dr. Peter Nissen. Emeritus hoogleraar kerkgeschiedenis, spiritualiteitsstudies en oecumenica aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Hij is oblaat van de Sint-Willibrordsabdij in Doetinchem.

Het geloof delen 1700 jaar Nicea

18 mei 2025

Zondag voor de Oosterse Kerken

www.oecumene.nl | secretariaat@oecumene.nl | Emmaplein 19A, 5211VZ 's-Hertogenbosch
IBAN NL73 INGB 0001 0876 28

NIEUWSBERICHTEN

PERSPECTIEF

Onlangs is een nieuwe uitgave van ons andere blad *Perspectief* gepubliceerd. Deze kunt u vinden op onze website. Wilt u deze graag via de e-mail ontvangen? Stuur dan een mail naar secretariaat@oecumene.nl.

Bent u al geabonneerd maar heeft u de nieuwste uitgave van *Perspectief* niet ontvangen? Dan verzoeken wij u om ook een mail naar bovenstaand adres te sturen.

VACATURE

De Katholieke Vereniging voor Oecumene is op zoek naar een penningmeester m/v, onbezoldigd. Zie de volledige vacature op www.oecumene.nl.

Inlichtingen zijn te verkrijgen bij Christien van den Heuvel-van-Maarseveen, wnd. penningmeester (nicochristien@casema.nl) en bij Marcel Sarot, voorzitter (M.Sarot@uvt.nl, 06 11512703). Bij hen kunt u ook interesse in deze functie kenbaar maken.

COLOFON

OVEREEN is het magazine van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad tweemaal per jaar in print. Het is op onze website gratis beschikbaar. ISSN: 1568-2862.

Redactie en vormgeving

Mirella van Herp
Marcel Sarot
Alexander Sliepenbeek
Anna Sliepenbeek

Beeld

Katholieke Vereniging voor Oecumene, tenzij anders vermeld.

Drukwerk

www.laumemedia.nl

Contact

Emmaplein 19A
5211 VZ, 's-Hertogenbosch
073-7370026 (ma-di)
secretariaat@oecumene.nl
www.oecumene.nl

Giften

Uw gift is welkom op
NL73INGB0001087628

Contributie leden

NL97INGB0000801919

ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN 2025: 'HET GELOOF DELEN'

Op 18 mei 2025 vieren wij de Zondag voor de Oosterse Kerken. Dit jaar staat de zondag in het teken van de herdenking van 1700 jaar Concilie van Nicea en is het thema 'Het geloof delen'.

De evangelielezing op de Zondag voor de Oosterse Kerken komt uit Johannes 13: *"Een nieuw gebod geef Ik u: gij moet elkaar liefhebben, zoals Ik u heb liefgehad. Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt: als gij de liefde onder elkaar bewaart."*

Christus gebiedt Zijn volgelingen om elkaar lief te hebben. De herdenking van het concilie van Nicea biedt ons de gelegenheid om te bidden voor de versterking van de band tussen alle christenen.

Wij roepen alle parochies in Nederland op om op 18 mei 2025 in het bijzonder te bidden voor en samen met onze broeders en zusters van de Oosters-Orthodoxe kerken. Zo wordt de liefde gedeeld en worden de onderlinge banden verder gestrekt.

Van harte bevelen wij onze exegetische notities aan. Deze notities kunnen een waardevolle ondersteuning zijn bij het voorbereiden van een preek. U kunt ze vinden op onze website, waar u ook de poster van deze campagnEZondag kunt downloaden.